

وزارت کشور
سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور

رئیس سازمان

بسمه تعالی

شماره: ۳۸۶۴۰/۰۱/۰۱

تاریخ: ۱۳۸۶/۱۰/۱۹

پیوست: دارد

معاونین محترم امور عمرانی استانداری ها

سلام علیکم؛

با عنایت به اقدامات مربوط به برنامه ایجاد پوشش ایمنی و آتش نشانی در روستاهای کشور از طریق ساخت و تجهیز پایگاه های آتش نشانی روستایی، به پیوست "دستورالعمل فعالیت و اداره پایگاه آتش نشانی روستایی" ابلاغ می گردد. لطفاً دستور فرمایید دستورالعمل مذکور به فرمانداری ها، بخشداری ها و دهیاری های دارای پایگاه های آتش نشانی روستایی آن استان ابلاغ و بر فرآیند اجرای آن نظارت کامل معمول گردد. همچنین از نتیجه اقدامات، این سازمان را نیز مطلع فرمایند.

سید مهدی هاشمی

جمهوری اسلامی ایران

وزارت کشور

سازمان سرداری ها و دهیاری های کشور

وزارت کشور

سازمان سرداری ها و دهیاری های کشور

دستورالعمل

شیوه فعالیت و اداره پایگاه های آتش نشانی روستایی

معاونت برنامه ریزی و توسعه
دفتر تشکیلات و نیروی انسانی

معاونت امور دهیاری ها
دفتر عمران و توسعه روستایی

آذر ۱۳۸۶

دستورالعمل شیوه فعالیت و اداره پایگاه آتش نشانی روستایی

الف: تعریف پایگاه آتش نشانی روستایی

پایگاه آتش نشانی روستایی، مکانی مستقل و تحت مالکیت دهیاری روستای محل استقرار است که با برخورداری از نیروی آموزش دیده و تجهیزات مقابله با آتش سوزی و امداد و نجات، تحت نظارت بخشدار به عملیات آتش نشانی، امداد و نجات آسیب دیدگان حوادث در محدوده روستای محل استقرار می پردازد.

ب: شرح وظایف پایگاه آتش نشانی روستایی

۱. خاموش کردن آتش سوزی واحدهای مسکونی، تجاری، صنعتی، کشاورزی، آموزشی و سایر محل های فعالیت انسانی و وسایل نقلیه.
۲. امداد رسانی به آسیب دیدگان حوادث آتش سوزی، تصادفات وسایل نقلیه، سوانح طبیعی، ریزش آوار یا افتادن در چاه و مانند آنها.
۳. همکاری با واحدهای آتش نشانی شهری در هنگام وقوع آتش سوزی ها و حوادث گسترده با اعلام نیاز از طرف آن واحدها.
۴. همکاری با واحدهای امدادی محلی و استانی در مواقع بحران.
۵. ارائه آموزش های عمومی مربوط به ایمنی و آتش نشانی و امداد و نجات به روستائیان.

ج: محدوده عملکردی پایگاه

محدوده عملکردی پایگاه منطبق بر محدوده روستاست که در ماده ۳ قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آنها (مصوب ۱۳۸۳) مشخص شده است. این محدوده کلیه فضاهای مسکونی و محل های فعالیت کشاورزی، اداری، صنعتی، تجاری، فرهنگی و ... را در بر می گیرد. فعالیت در خارج از این محدوده مشروط به هماهنگی و تصمیم بخشداری و فرمانداری و توجه به توانایی پایگاه در خدمات رسانی است.

د: اداره پایگاه آتش نشانی روستایی

مدیریت و بهره برداری از پایگاه آتش نشانی روستایی بر اساس بندهای ۳۰ و ۳۹ ماده ۱۰ اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری ها (مصوب ۱۳۸۰ هیئت وزیران)، توسط دهیاری انجام می شود. اداره پایگاه آتش نشانی روستا بر عهده مسئول واحد خدمات عمومی در دهیاری های درجه ۵ و ۶، مسئول خدمات عمومی و اجتماعی در دهیاری های درجه ۳ و ۴ و مسئول خدمات و عمران روستایی در دهیاری های درجه ۱ و ۲ است که در این دستورالعمل مدیر پایگاه نامیده می شود. حفظ و نگهداری تجهیزات پایگاه بر عهده فرمانده

عملیات آتش‌نشانی در هر نوبت کاری است. حیطة اختیارات و وظایف فرمانده عملیات پایگاه در محدوده امور داخلی پایگاه است و سایر هماهنگی‌ها و برقراری ارتباط اداری یا اجرایی در ارتباط با پایگاه که جنبه فرا پایگاهی دارد، بر عهده مدیر پایگاه است. مدیر و فرمانده عملیات پایگاه آتش‌نشانی روستایی موظف به انجام هماهنگی و برنامه‌ریزی لازم برای تسهیل فعالیت پایگاه، حفظ آمادگی تجهیزات و نیروی انسانی و استفاده بهینه و تخصصی از تجهیزات و نیروی انسانی پایگاه هستند. هرگونه استفاده و بهره‌برداری از نیروی انسانی و تجهیزات و فضای عملکردی پایگاه برای عملکردهایی غیر از آتش‌نشانی و ارائه خدمات ایمنی ممنوع است و مسئولیت نهایی پیامدهای آن با دهیار است.

تبصره: در دهیاری‌هایی که تا کنون درجه آنها مشخص نشده و فاقد پست‌های یادشده هستند، دهیار مسئول اداره پایگاه است.

هـ: فعالیت پایگاه آتش‌نشانی روستایی

پایگاه آتش‌نشانی روستایی بصورت شبانه‌روزی فعالیت می‌کند و نیروی انسانی و تجهیزات آن باید در تمام طول شبانه روز آماده رویارویی با حوادث باشند. مسئولیت پیامدهای ناشی از غیر آماده بودن نیروی انسانی و تجهیزات پایگاه برای رویارویی با حوادث با فرمانده عملیات و مدیر پایگاه است.

فعالیت پایگاه با حضور حداقل دو نفر (آتش‌نشان و راننده) در هر نوبت کاری و دو نفر (آتش‌نشان و راننده) با آمادگی و دسترسی کامل در روستا انجام می‌شود. تعداد ساعات موظف حضور هر گروه دو نفره در پایگاه بین ۸ تا ۱۲ ساعت در شبانه روز است که بر اساس برنامه زمانی نوبتی، پس از آن به استراحت خواهند رفت. رعایت محدوده زمانی یادشده و تناوب زمانی حضور نیروها برای جلوگیری از خستگی آنها ضروری است. نیروهای آماده در روستا باید در هنگام ضرورت فوراً در محل تعیین شده از طرف مدیر یا فرمانده عملیات پایگاه حاضر گردد.

در مواقع بروز حادثه در خارج از روستای محل استقرار پایگاه یا درخواست همکاری اضطراری از طرف شهرداری یا دهیاری‌های اطراف یا واحدهای امدادی، مدیر پایگاه موظف به اعزام نیروی انسانی و تجهیزات آتش‌نشانی پایگاه برای عملیات مشترک است. در صحنه عملیات، فرماندهی عملیات با ارشد‌ترین نیروی آتش‌نشان حاضر در صحنه است. عملیات در خارج از محدوده باید با هماهنگی دهیار روستای محل بروز حادثه و بخشدار انجام شود. نظارت و هماهنگی دهیاری و بخشداری نباید مانع از فعالیت مطلوب فرمانده و گروه در هنگام عملیات باشد.

و: نیروی انسانی پایگاه

تعداد و ترکیب نیروی انسانی پایگاه‌های آتش‌نشانی روستایی در کوچک‌ترین شکل سازمانی شامل حداقل چهار (۴) و حداکثر شش (۶) نیروی موظف (آتش‌نشان و راننده) برای عملیات است. تعداد نیروی انسانی بالاتر از ۴ نفر پایگاه با تشخیص دهیار و تأیید بخشداری و دفتر امور روستایی استانداری تعیین می‌شود. نیروهای پایگاه عبارتند از:

* **مدیر پایگاه:** مسئول واحد خدمات عمومی در دهیاری‌های درجه ۵ و ۶، مسئول خدمات عمومی و اجتماعی در دهیاری‌های درجه ۳ و ۴ و مسئول خدمات و عمران روستایی در دهیاری‌های درجه ۱ و ۲ روستا مدیر پایگاه آتش‌نشانی محسوب می‌شود. وظایف آن در حدود انجام مکاتبات اداری مربوط به پایگاه،

نظارت بر فعالیتهای نیروهای پایگاه و انجام هماهنگی با دهیاری های اطراف پایگاه برای انجام عملیات یا همکاری با نیروهای امدادی دیگر برای انجام عملیات مشترک است.

* فرمانده عملیات پایگاه: وظیفه و مسئولیت بهره برداری و نگهداری از پایگاه و تجهیزات آن و پاسخگویی به مقامات مافوق و جبران خسارات ناشی از سهل انگاری در نگهداری یا استفاده نادرست و غیر تخصصی از اموال پایگاه بر عهده فرمانده عملیات است. فرمانده تحت نظارت مدیر پایگاه فعالیت می کند و به آن پاسخگوست. در مواقع کمبود نیرو، فرمانده عملیات پایگاه وظایف آتش نشان را نیز انجام می دهد. فرمانده عملیات توسط دهیار و بر اساس پیشنهاد مدیر پایگاه، میزان تجربه و مسئولیت پذیری فرد تعیین می شود.

* آتش نشان: آتش نشان موظف به انجام وظایف تعیین شده برای آتش نشان و هماهنگی کامل با فرمانده پایگاه در ایفای وظیفه است.

* راننده: رانندگی خودروی آتش نشانی و کمک به نیروهای آتش نشان در هنگام عملیات و حفظ و نگهداری خودروی آتش نشانی از وظایف راننده پایگاه آتش نشانی است.

* نیروی کمکی داوطلب: این نیرو (ها) از بین یاریگران ایمنی روستای محل استقرار پایگاه انتخاب می شوند. وظیفه برنامه ریزی و هماهنگی برای ایفای نقش نیروهای داوطلب در پایگاه و عملیات آتش نشانی بر عهده فرمانده عملیات پایگاه و با هماهنگی و اطلاع مدیر پایگاه است. نیروهای داوطلب باید قبل از خدمت در پایگاه آتش نشانی، آموزش ببینند. استفاده از این نیروها به عنوان جایگزین نیروهای موظف پایگاه ممنوع است. این نیروها تنها برای تقویت آمادگی و توان عملیاتی پایگاه در کنار نیروهای موظف، باید مورد استفاده قرار گیرند. سازماندهی و مدیریت نیروهای داوطلب بر عهده فرمانده پایگاه است. استفاده و سازماندهی نیروهای داوطلب باید بر اساس دستورالعمل تشکیل گروه های یاریگر ایمنی باشد^۱.

تبصره: در هنگام کمبود نیرو، راننده وظیفه هدایت و کنترل پمپ آتش نشانی و سیستم آبرسانی و فرمانده عملیات وظیفه آتش نشان را بر عهده می گیرند. تعیین وظیفه در هنگام عملیات بر عهده فرمانده عملیات است.

ز. استخدام نیرو

استخدام و پرداخت حقوق و مزایای نیروهای پایگاه تابع آئین نامه استخدامی دهیاری ها (مصوب ۱۳۸۲ هیئت وزیران) است. فرمانده پایگاه و آتش نشان (ها) از بین افراد دارای مشخصات زیر استخدام می شوند.

۱. داشتن سکونت دائم در روستای محل استقرار پایگاه
۲. داشتن گواهینامه رانندگی پایه یکم
۳. داشتن مدرک تحصیلی دیپلم یا بالاتر (با اولویت مدارج بالاتر)
۴. داشتن حداکثر سن ۲۶ سال
۵. داشتن گواهی پایان خدمت
۶. ارائه گواهی سلامت جسمی و روانی
۷. داشتن صلاحیت اخلاقی و نداشتن سوء پیشینه و اعتیاد

۱. این دستورالعمل با شماره ۷۳۰۱/۱/۱۰ مورخ ۸۳/۳/۱۶ به استانداری ها ابلاغ شده است.

۸. عدم اشتغال به کار دولتی یا خصوصی مشمول قانون بیمه
  ۹. گذراندن دوره‌های آموزشی
- مسئولیت تطبیق خصوصیات نیروها با شرایط فوق‌الذکر با دهیار و بخشدار مربوطه است. نیروها پس از معرفی به استانداری و تأیید آنها مجاز به استخدام می‌شوند.
- نیروه‌ها باید ترجیحاً از بین روستائیان محل استقرار پایگاه انتخاب شوند. نیروهای غیر بومی پایگاه موظف به سکونت دائم در روستای محل استقرار پایگاه هستند.

ح: تأمین هزینه‌های جاری پایگاه

بخشی از هزینه‌های جاری پایگاه آتش نشانی شامل حقوق و مزایای سه نفر از نیروهای آتش‌نشان پایگاه آتش‌نشانی روستایی از محل عواید متمرکز دهیاری‌های استان تأمین و پرداخت می‌گردد. میزان و نحوه برداشت آن بر اساس دستورالعمل توزیع عواید متمرکز و بخشنامه‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور تعیین می‌شود. سایر هزینه‌های جاری پایگاه نیز باید از محل درآمدهای محلی دهیاری تأمین گردد.

ط: شرح وظایف نیروهای پایگاه آتش‌نشانی

وظایف مدیر پایگاه، فرمانده عملیات، نیروهای آتش‌نشان و رانندگان پایگاه آتش‌نشانی روستایی به شرح زیر تعیین می‌شوند.

* وظایف مدیر پایگاه:

۱. برنامه ریزی زمانی برای حضور نیروها و تصمیم‌گیری درباره عملیات پایگاه، نظارت و کنترل بر دفتر ثبت وقایع و امضاء دفتر و دفاتر حضور و غیاب افراد و بررسی اشکالات و صدور دستورات لازم جهت رفع آنها
۲. نظارت و کنترل بر اعمال نیروهای پایگاه طبق شرح وظایف و اجرای دقیق مقررات انضباطی و اداری در پایگاه و محل حادثه و تقاضای تشویق و تنبیه برای نیروها
۳. تصمیم‌گیری و تعیین نوبت کاری نیروهای پایگاه
۴. شناسایی دقیق و جامع محدوده عملیاتی پایگاه، جمع‌آوری اطلاعات درباره میزان آسیب‌پذیری و وضعیت ایمنی نقاط حساس، اماکن عمومی، نهادها و سازمان‌های امدادی، منابع آب، جاده‌ها و وضعیت معابر روستاهای اطراف پایگاه
۵. بررسی مشکلات و کمبودهای نیروی انسانی، تجهیزاتی و تأسیساتی در پایگاه و کوشش در رفع آنها
۶. نظارت و کنترل دقیق بر گزارشات تنظیم شده درباره آتش‌سوزی‌ها، حوادث و انجام مکاتبات پایگاه
۷. هماهنگی و پیگیری برای استفاده از آموزش‌های تخصصی و شرکت در دوره‌های آموزشی ایمنی و آتش‌نشانی ابلاغ شده از طرف استانداری
۸. شرکت در جلسات مختلف برای رفع اشکالات جاری و پیشرفت اهداف پایگاه
۹. انجام امور اداری، مکاتبات، ابلاغ بخشنامه‌ها.

* وظایف فرمانده عملیات پایگاه آتش‌نشانی

۱. مدیریت عملیات آتش‌نشانی و امداد و نجات و تعیین مسئولیت و وظیفه نیروهای حاضر
۲. نظارت و کنترل در حسن اجرای کلیه بخشنامه‌ها و مصوبات ابلاغ شده از استانداری یا دهیاری

۳. حفظ آمادگی جسمانی و روحی و کسب اطمینان از آمادگی نیروها و تجهیزات برای مقابله با حوادث
۴. کسب اطمینان از آمادگی فنی خودرو و تجهیزات آتش نشانی و اقدام فوری برای رفع اشکالات
۵. کسب اطمینان از آمادگی کلیه شیرهای آتش نشانی محدوده، کلیه منابع آب اختصاصی، تلمبه‌های آتش نشانی و نحوه دسترسی به آنها از طریق بازدید دوره‌ای و نگهداری آمار و اطلاعات
۶. هماهنگی و تعامل سازنده و لازم با دهیاران روستاهای اطراف پایگاه، بخشدار و فرماندار، فرمانده (هان) عملیات واحدهای آتش نشانی شهری و سایر نیروهای امداد رسان در سطح شهرستان و استان در هنگام آمادگی و عملیات
۷. شرکت در حوادث به عنوان افسر آماده در محدوده‌های شهری و روستایی با هماهنگی فرمانداری و دهیاری
۸. نظارت و کنترل دقیق در تحویل خودروها، وسایل و تجهیزات در هنگام تغییر نوبت کاری
۹. تهیه گزارش حادثه و برآورد خسارت و انجام کلیه امور سفارش شده از طرف دهیاری و مراجع مرتبط دیگر در حدود شرح وظایف
۱۰. پوشیدن لباس فرم، نصب اتیکت و درجه
۱۱. انجام وظایف عملیاتی آتش نشان و راننده در مواقع ضروری.

* وظایف آتش نشان *

۱. شرکت در عملیات آتش نشانی و امداد و نجات و اجرای کامل دستورات فرمانده در هنگام عملیات با سرعت و مهارت لازم و رعایت نظم و مقررات همراه با فداکاری و ایثار حرفه‌ای
۲. نگهداری از پایگاه و مراقبت از خودرو و تجهیزات پایگاه، پاکیزه نگهداشتن محیط پایگاه، خودرو و آسایشگاه به صورت انفرادی و یا دسته جمعی در هر نوبت کاری
۳. شرکت در کلاس‌های آموزشی ضمن خدمت به منظور ارتقاء اطلاعات فنی و حرفه‌ای
۴. آمادگی کامل جهت استفاده از وسایل استحفاظی و ایمنی فردی در محل حادثه و حریق
۵. پاسخگویی به تلفن و بی‌سیم و به صدا درآوردن زنگ حریق یا حادثه، اخذ آدرس محل حادثه و اعلام موضوع به فرمانده
۶. شرکت در ورزش‌های گروهی به منظور حفظ قدرت بدنی و تندرستی لازم برای انجام وظیفه
۷. پوشیدن لباس فرم، نصب اتیکت و درجه (ها)
۸. آشنایی کامل با تجهیزات و ابزارهای آتش نشانی و امدادی و افزایش مهارت‌های استفاده از تجهیزات
۹. استفاده صحیح از تجهیزات، وسایل، ابزار، ماشین‌آلات و مراقبت در نظافت، حفظ و نگهداری آنها
۱۰. رعایت مقررات اخلاقی و حرفه‌ای در محل کار و عملیات
۱۱. انجام کلیه امور سفارش شده از طرف فرمانده عملیات در حدود شرح وظایف
۱۲. انجام وظایف عملیاتی راننده در مواقع ضروری.

* وظایف راننده *

۱. نگهداری از خودرو و تجهیزات آتش نشانی پایگاه
۲. مراقبت دوره‌ای از خودرو و تجهیزات آتش نشانی برای حفظ آمادگی آن
۳. کنترل پمپ آتش نشانی در هنگام عملیات با هماهنگی فرمانده عملیات و نیروی آتش نشان
۴. آبیگری تانکر، بازدید شبکه آبرسانی و پمپ آتش نشانی.

***